

Bordeaux Veteran Masa Tenisi Dünya Şampiyonası Öncesinde Bilbao Hatıralarım

Bilindiği üzere 2020 yılında Veteran Dünya Şampiyonası, Haziran ayında Fransa'nın Bordeaux şehrinde yapılacaktır.

İlk düşüncelere göre, grubumuz şampiyonadan sonra, İspanya'nın kuzeyinde, Atlas Okyanusu'nun kıyısındaki, bana göre ülkenin en güzel şehirlerinden olan, San Sebastian ve Bilbao seyahatini düşünmüştük. Fakat aynı dönemlerde o bölgede UEFA şampiyonası yapılacağı için, otel bulunamaması, bulunanların ise çok pahalı ve şehir merkezlerinden çok uzak olması dolayısıyla, bu seyahati uzatmadan sınırlı bir şekilde tamamlamak düşüncesi ağırlık kazandı ve o şekilde düzenlemeler yapıldı.

Aşağıda okuyacağınız üzere, çok kısa da olsa yaşamımın bir bölümünde o bölgelerde bulunmuştum. Bunu sizlerle paylaşmak istedim.

...1958 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi üçüncü sınıftaydım. Üniversitede IAESTE (*International Association for the Exchange of Students for Technical Experience*) adlı bir kurum vardı. Bu kurum yabancı lisan bilen öğrencileri yaz tatillerinde yurt dışında staja gönderiyordu. Merkezi İngiltere'de olan bu kurum, yurtdışında muhtelif ülkelerde birçok firmadan staj temin edip lisan imtihanını kazanan talebelere oralarda staj yaptırıyordu. İmtihan deği-

şik lisanlarda yapılıyordu. Ben Fransızcadan girdim ve imtihanı kazandım. Gene imtihanı kazanan sınıf arkadaşlarımdan Kadircan Baturalp ve ben İspanya'da staj yapacaktık. Kadircan Barselona'da bir firmada, ben ise Bilbao'da bir fabrikada çalışacaktık. İkimiz de çok heyecanlı ve sevinçli idik. Ders yılı bittikten sonra Temmuz ayı başı için biletlerimizi aldık. Trenle Paris'e kadar gidip Paris'ten İspanya'ya gene trenle geçecektik.

O zamanlar -daha sonra sürekli olarak gördüğümüz gibi- ülkemizde döviz sıkışıklığı vardı. Onun için yurt dışına gidenlere çok az döviz veriliyordu. Fakat başka imkânlar vardı. Biletlerimizi, o günlerin meşhur bir turizm acentesi olan, Doktoroğlu firmasından almıştık. Doktoroğlu'nun yurt dışında da şubeleri vardı. Buradan para verip Fransa'da Paris'teki şubesinden Fransız frangı olarak alabilecektik. Sınırlı da olsa bir miktar para verdik. Paris'teki ve İspanya'da işyerinde işe başlayana kadarki harcamalarımızı o para ile karşılayacaktık.

Yolculuk akşamı, Sirkeci garından tarihi Orient Eksprese binerek ilk durağımız Paris'e yolculuğa başladık. Bizim kompartımanda üç kişiydik Ben Kadircan ve benim hem Galatasaray Lisesi'nden hem Teknik Üniversiteden arkadaşım Atila Bayülken. Atila benden bir sınıf büyüktü Mimarlık okuyordu. Biz İspanya gidecektik O da Almanya'ya.

Trenimiz akşam hareket etti ve Trakya'yı geçerek ertesi gün Sofya'ya geldik. Sofya'dan birçok yolcu bindi. Bizim kompartıman sekiz kişilikti. Yeni yolcular kompartımanı doldurdular. Kompartımanımıza gelen Bulgarlar, Bulgar milli Folk-

Vagon-Li'nin işlettiği, 1883 ile 1977 yılları arasında Paris-İstanbul seferini yapan ünlü Orient Ekspres'in restore edilen vagonları Paris'teki Doğu Garı'nda (Gare de l'Est) sergileniyor. Fransız demiryolu operatörü SNCF ise ünlü treni tekrar raylara döndürerek Paris—İstanbul seferlerini başlatmayı düşünüyor.

lor Ekibi elemanlarıydı. Çoğu kadın olan bu yeni yolcularla çok neşeli ve eğlenceli bir yolculuk geçirdik. Devamlı şarkı söylüyorlar, arada kalkıp bazı figürlerle dans ediyorlardı. Gece uyku filan uyuyamamıştık. Ertesi akşam Belgrad'a geldik. Atıla, Belgrad'da trenden ayrıldı, oradan Almanya'ya geçecekti.

Ertesi sabah Bulgarlar da inmişti. Kompartımanda ikimiz kalmıştık. O sırada dışarıda koridorlarda birçok kızların dolaştığını gördük. Bazıları içeriye bakıp gülüyorlardı. Ne olduğunu anlamak için tren içinde dolaşmaya çıktık. Belgrad'da arkaya bir vagon eklenmiş, bu vagonda bir İtalyan kız lisesi

yolculuk yapıyordu. Koridorda gördüğümüz kızlar onlardandı. Kısa sürede arkadaş olduk. Biz de genç çakı gibi üniversiteli iki delikanlıydık. Yanımızda bulunan lokumlardan da ikram edince bu arkadaşlık daha da arttı. Fakat ne yazık ki yolculuk kısa sürdü, vagonları Milano’da trenden ayrıldı.

Artık bundan sonraki durağımız Paris’ti. Ben dört sene önce lise sondayken bir üniversite gezisine katılmıştım. O gezide Paris’e gelmiş ve orada iki hafta kalmıştık. Paris’i az çok biliyordum.

Doktoroğlu’nun şubesi Champs Elysée’de Türk Konsolosluğunun yanındaydı. Trenden indikten sonra metro ile Champs Elysée’ye gittik. Doktoroğlu’nun acentesini aramaya başladık. Fakat her yerde bayraklar vardı, restoran ve kafele-
rin dışında her yer kapalıydı. Sağa sola sorduk, nedir diye. Bugün dediler, Fransa’nın en büyük bayramı 14 Temmuz. Biz fena atlamıştık, bu bayram aklımıza bile gelmemişti. O gün sahiden bütün Fransa ayaktaydı ve her yer kapalıydı.

Fransız itfaiyecileri, 14 Temmuz bayramını balo ve danslarla kutluyor

Biz ise Doktoroğlu’ndan alacağımız para-
yla o gece bir otelde kalıp sabahleyin yola gidecektik. Üzerimizde çok az bir para vardı. Bu parayla otele filan gitmek zordu. Çünkü sabahleyin saat onda da trenlerimiz kalkıyordu. O saate

kadar açılıp açılmayacağını bilmediğimiz acenteden, para alıp alamayacağımız belli değildi. Sokaklar o kadar neşeli o kadar hareketliydi ki biz geceyi sokakta geçirmeye karar verdik.

Sabahleyin trenlerimiz Lyon garından kalkacaktı.

*Paris'ten güneye giden trenlerin
kalktığı Lyon Garı*

Lyon garına gidip bavullarımızı orada dolaplara koyduk. Ve şehri gezmeye başladık. Her yerde eğlence, müzik, dans vardı. Hiç unutmuyorum bir sokağa girdik orada herkes dans ediyor ve müzik çalıyordu biz de aralarına katıldık. Meğer bunlar kadınlı erkekli it-faiyeci grubuymuş. 14 Temmuz'da Paris'te itfaiye balo ve dansları çok meşhurmüş. Bizi de yanlarına çağırdılar, hep beraber eğlenmeye başladık. Biraz orada kaldıktan sonra yola koyulduk. Yolda bir grup müzisyene rastladık ve biz de onların peşine takıldık. Siz neredensiniz dediler Türkiye'den dedik, bize o kadar yakınlık gösterdiler ki, “bizimle beraber gelin” dediler. Biz de sanki onların gurubundaymışız gibi onlarla beraber dolaşmaya başladık. Gittiğimiz her yerde onların çaldığı müzikle eğlenip dans etmeye başladık. Dolaşırken Pigale'e gelmiştik. Bir kabarenin önünden geçerken, çok ucuz bir fiyata show olduğunu gördük. Cebimizdeki para ancak ona yeterdi. Bir bardak da bira veriyorlardı. Yorulmuş, acıkmıştık ve akşam da olmuştu. Orada kabare kapana kadar otururuz dedik ve girdik. Sahiden de bir bardak bi-

rayla saatlerce oturduk. Striptiz dahil birçok şov vardı. Kaba-re kapanıyordu, saat iki veya üçtü. Dışarısı çok soğumuştı. Metrolar kapanmıştı. Biraz kuytu olduğunu gördüğümüz bir metro girişinin merdiveninde kıvrılıp uyumaya başladık.

Sabahleyin yanımızdan insanların geçip gittiğini görünce metroların açıldığını anladık. Kalkıp Lyon garına gittik. Bekleme odası boştu. Birer banka uzanıp uyuduk. Bir süre sonra herhalde etrafımızdaki gürültüden uyanmıştık. Gözlerimizi açtığımızda gördüğümüz, sabah işe giden yolcular, biz iki bankı işgal ettiğimiz için ayakta bekliyordu. Saat sekiz veya dokuzdu. Bavullarımızı aldık. Saat onda kalkacak trenlerimiz hazırды. Kadircan'la birbirimize veda ettik. O Barselona'ya gidecek trene, ben ise Bilbao'ya gidecek trene bindik.

Trendeki kompartımanlar altışar kişilikti ve tren doluydu. Bizim kompartımanda bir genç karı koca, benim yanımda oturan bir papaz ve hatırlayamadığım iki kişi daha vardı. Tren hareket eder etmez, papaz bana kim olduğumu nereden nereye gelip gittiğimi sordu. Muhabbet başlamıştı. Papaz benim Müslüman olduğumu öğrenince, dini sohbetlere başladı. Bütün yolculuk boyunca benim de ilgilendiğimi görünce vaaz verir gibi Hristiyanlık, Müslümanlık konulardan konuştu. Bunlar çok aklımda kalmış çünkü kompartımandaki diğerleri de can kulağıyla papazı dinliyorlardı. Daha önce görmediğim, Fransızların belli kesimlerinin dini fanatıklığı beni çok şaşırtmıştı.

Lyon, Bordeaux ve Pireneleri geçerek İspanya'ya girdik. Ertesi gün öğleden sonra saat ikiye doğru Bilbao'ya geldik. Ça-

lışacağım şirketin merkezi tren garına yakındı. Sağa sola sorarak verilen adrese gittim.

Fakat şanssızlık orada da devam ediyordu. Yaz aylarında İspanya'da bürolar öğleye kadar çalışıyormuş. Öğleden sonra kimse çalışmıyordu. Bütün iş yerleri kapalıydı. Siesta yapıyorlardı. Binanın kapıcısını buldum, bana söylediğine göre şirket kapalıydı ve yarın sabahdan önce kimse gelmezdi. Ne yapacaktım, nereye gidecektim bilmiyordum. Fabrika neredeydi, nerede çalışacaktım onları da bilmiyorum. Bunları gittiğim şirketin şehirdeki bürosundan öğrenecektim. Kapıcıya rica ettim, bavulumu ona bıraktım. Dışarıya çıktım, sağda solda biraz dolaştım. Fakat saatler geçmiyordu. Cebimde para yoktu, otele gidemezdin. Bir parka gittim oturdum. Karnım da çok açtı. İki gündür doğru dürüst bir şey yememiştim. Cebimde üç beş Frank Fransız Frangı kalmıştı. Parkta bir şekerçi vardı, çocuklara renkli şeker satıyordu. Cebimdeki frankları gösterdim. Bana bir avuç şeker verdi. Oradan aldığım şekerlerin üzerine parktaki çeşmeden de su içtim ve biraz karnımın gurultusu azalmıştı. Hava da kararıyordu. Ne yapacaktım. Geceyi nasıl geçirecektim. Hiçbir şey düşünmüyordum.

Bilbao şehrinin içine Atlas Okyanusu'ndan giren kanallar vardı. Sağa sola dolaşırken o kanalların kenarında branda ile örtülmüş bir takım malzemeler gördüm. Akşam oluyordu, hava da serinlemeye başlamıştı. Brandaların birinin altına girerim diye düşündüm. Brandaların kaldırdım tam altına girmeyi düşünürken birden düdükler çalmaya başladı. El kol sallayarak ve bağırarak, ileriden adamlar üstüme doğru koş-

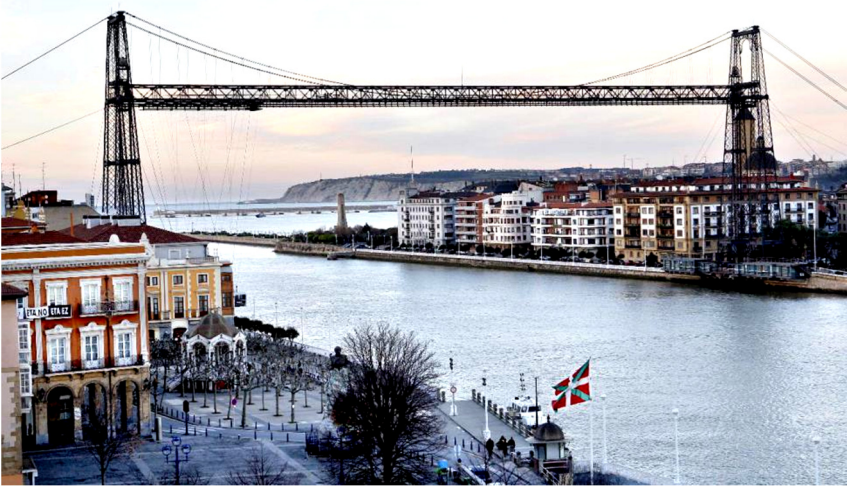
maya başladı. Onları bekledim. Yarı Fransızca yarı işaret diliyle bir Türk talebe olduğumu, staja geldiğimi, büro kapalı olunca geceyi dışarıda geçirmeye mecbur olduğumu anlatmaya çalıştım. Hiç anlamadılar git git deyip bağırarak beni oradan uzaklaştırdılar. Tekrar şehirde dolaşmaya başladım. Akşam ilerlemişti. Hava da kararmıştı. Aslında üç gün trende bir gün de Paris'te çok az uyumuştum. Uykum vardı, karnım açtı, perişan durumdayım. Dolaşırken bir meydana gelmiştim. Orada büyük bir kilise vardı. Merdivenleri biraz kuytuydu. Merdivenlerini çıkararak kapısına doğru, duvar dibine büzüldüm ve uyumaya başladım.

Uykumun arasında, omuzumdan bir şeyle dürtüldüm Saat kaçtı bilmiyorum. Uyandım. Gözümü açtım, başımda bir polis elinde copla beni dürtüyordu. İspanyolca bir şeyler söyledi. Anlamadım. Fransızca konuşmaya başladım. Polis çat pat Fransızca biliyordu. Ona da Türk talebe olduğumu, staj yapmaya geldiğimi, büro kapalı olduğu ve üzerimde de para olmadığı için sabahı beklediğimi söyledim. Bana “Benimle gel” dedi. Beni bir yere götürdü. Zili çaldı, yaşlı bir kadın kapıyı açtı. Polis ona bir şeyler söyledi ve beni orada bırakarak gitti. Kadın bana gel dedi gittim Bir kapı açtı, orası bir koğuştı. Herhalde 40-50 kişi yatıyordu. İçeride berbat bir koku vardı. Evsizler, berduşlar, polisin sokaktan topladıkları orada kalıyorlardı. Kadın bana bir yatak gösterdi. Kalınacak, yatılacak bir yer değildi. Fakat mecburdum Yani dışarıda artık duramazdım. Dışarıya çıksam, bu sefer belki de polis nezarethaneye götürecekti. Pasaportum yanımdaydı, polis pasaport bilgilerimi almıştı. Koğuştaki koku ve horultular-

dan oluşan gürültü korkunçtu. Orada nasıl yattım nasıl uyudum ne yaptım hiç hatırlamıyorum. Sabaha doğru uyandım kalktım. Elimi yüzümü toplayıp, yıkadım. Binadan çıkarken, akşamki kadın oradaydı, işaretle gidiyorum dedim, bana bir yere bir imza attırdı ve kendimi sokağa attım. Şirket binasının olduğu yere doğru yürüdüm. Binayı buldum fakat saat çok erkendi. O civarlarda bazan dolaşıp bazan oturarak beklemeye başladım. Saat sabah 9.30 -10.00'a doğru çalışanlar gelmeye başladı ve şirket açıldı. Ben de gittim kendimi tanıttım. Üstüm başım biraz kötüydü her halde, çünkü kaç gece üstümdekilerle yatmıştım. Biraz ters baktılar veya bana öyle geldi. Benimle ilgilenecek birine gönderdiler. Fransızca konuşuyordu. Benim geleceğimi biliyordu. Bavulumu kapıcıdan aldım. Beni istasyona kadar götürdü. Bana bir tren bileti aldı. Portugalete adlı yere gideceğimi, onun buradan sonra yedinci istasyon olduğunu, orada inince Portugalete Oteline gideceğimi, onun da kasabanın tek oteli olduğunu, kime sorsam göstereceğini, indiğim istasyona yakın ve deniz kenarında bir otel olduğunu anlattı.

Söylediği gibi Portugalete'de indikten sonra otel yakındı. Otele girdiğimde artık ne yürüyecek ne de konuşacak halim kalmamıştı. Bana bir oda verdiler. Bavulumu bile açmadan yatağa uzandım. Uyumuşum.

Portugalete, Bibao'nun 17 km. kuzeyinde, Atlas Okyanusu'nun önemli bir limanı olan Biskay körfezinde, denizden içeriye doğru uzanan geniş bir kanal kıyısında kurulmuş turistik bir kıyı kasabasıydı. Hotel Portugalete, bir aile tarafından işletilen, kanala cepheli bir butik oteldi. Patron Senyor

PORTUGALETE

Biskay körfezi ve Atlas Okyanusu kanallarından birinin üzerindeki turistik kasaba. Yazımda adı geçen Portugalete Otel, kırmızı binanın arkasında görülen sarı bina. Biskay körfezinin tarihi gezer köprüsü. İnsanlar ve arabalar, köprüye tellerle asılmış bir teleferikle karşıya geçmektedir.

Sarı binanın önündeki parkta, yazıda adı geçen müzik gruplarının dans müziği yaptıkları kubbeli sahne görülüyor.

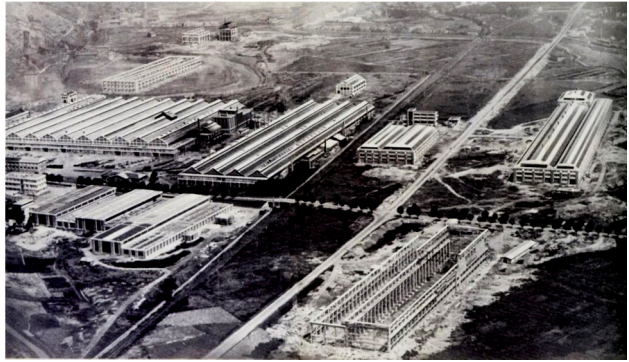
Antonio orta yaşın biraz üzerinde babacan çok tatlı bir insandı. Eşi ve iki kızıyla birlikte oteli yönetiyordu.

Ne kadar uyumuşum bilmiyorum, kalktım, bavulumu açıp bir duş aldıktan sonra üstümü başımı değiştirip aşağıya indim. Senyor Antonio, aynı benim gibi staja gelmiş bir Pakistanlı talebe ile beni tanıştırdı. Hakki ismindeki talebe, Pakistan'ın İngiltere Büyükelçisinin oğluydu ve Londra'da mühendislik okuyordu. Benden daha önce gelmişti ve aynı fabrikada çalışacaktık. Bir de yeni mezun bir İngiliz mühendis

de gene bu otelde kalıyordu, aynı şirkette yeni işe başlamıştı. Bütün stajım boyunca üçümüz hep beraber olduk. Akşam yemeğinde başkalarıyla da tanıştık. Otelde yazın, Babcock firmasının üst düzey yöneticileri aileleriyle beraber bu otelde kalıyorlardı. Şirket bu yöneticilere, deniz kenarında plajları da olan bu yerde yaz tatili yaptırıyordu.

Ertesi sabah işe gidecektik. Sabahları buradan fabrikaya ait özel bir trenin kalktığını söylediler. Akşam mesai bitiminde gene aynı tren otelde ve Portugalete'de yaşayanları geri getiriyordu. Staj yapacağım fabrika, Babcock & Wilcox, büyük bir İngiliz işletmesiydi. İngiltere ve Amerika'da fabrikaları vardı. Asıl işi, kazan, büyük çelik tanklar ve bunların aksesuarlarının üretimi idi. İspanya'ya ise 1940'ların başında, İspanya iç savaşından sonra gelmişler. Burada iç savaşta harap olan İspanyol demiryolları ve trenlerin yenilenmesi işini yapıyorlar, vagon ve muhtelif makine parçaları üretiyorlardı. Fabrikada 3.000 kişi çalışıyordu. Daha sonraları aldığım bilgilere göre, bu işletme 1970'lerde en büyük durumuna gelmiş, çalışan

sayısı 5.500'e çıkmış, fakat bir kriz sonrasında 1992'de faaliyetini durdurmuş, 2011 yılında da tamamen kapanmıştı.

Babcock & Wilcox Fabrikası

Babcock & Wilcox Fabrikası yağmalandıktan sonra harabe halinde

Ücretlerini alamayan işçilerin davaları yıllarca sürmüş, sonunda işçiler fabrikayı yağmalamışlardı.

Sabahleyin kahvaltıdan sonra hep beraber fabrikanın trenine bindik. Tek vagon ve buharlı eski zaman lokomotifi-

finden oluşan bu tren, İspanyolların ilk trenlerine benzer şekilde nostaljik bir müze trene benziyordu. Aşağı yukarı 4-5 kilometrelik bu özel hatta bir de tünel vardı. 15-20 dakika sonra fabrikaya geldik. Beni, Genel Müdürün karşısına çıkardılar. Genel Müdür, “Dosyanıza baktım, Türkiye’den geliyormuşsunuz Hoş geldiniz. Türkiye’den ilk defa bir talebeye burada staj yaptıracağımız için biz de memnun olduk” dedi. Sekreteri beni fabrika müdürüne götürdü. Fabrika müdürü neler yapacağımı, hangi bölümlerde çalışacağımı söyledi ve bana belli bir ücret vereceklerini de ilave etti. Oradan muhasebeye gönderildim, kaydım yapıldı ve bana on beş günlük o ayın kalan süresinin ücreti avans olarak ödendi.

İlk önce çalışacağım yer dişli imalat atölyesi idi. Henüz belli olmayan bir süre orada çalışacaktım. Daha sonra stajıma başka bölümlerde devam edecektim.

Bir hafta kadar sonra, bir sabah geç kalktığım için treni kaçırdım. Olan olmuştu. Kahvaltımı yaptım. Özel tren yolun-

dan yürüyerek gitmeye karar verdim. Ve öyle de yaptım. Yol 45-50 dakika sürdü. Fabrikaya geldim. Kapıcılar beni tanımışlardı. Diğerleri sabahları girişte ve akşamları da çıkışta kart basıyorlardı. Biz Hakki ile kart basmıyorduk. Bize “Estudiantos pasais - Öğrenciler geçin!” diyerek, sabah akşam kart basmadan geçiniz diyorlardı. O sabah geç gelişimde de “Estudiante Turco pasa” dediler. Atölyede de kimse gelişim ve gidişimin farkında değildi. Bu rahatlığı görünce artık bana staj daha sevimli gelmişti. Bazen öğleden sonra ikide üçte çıkıyor, Bilbao’ya şehre iniyordum. Fabrikanın önünden normal tren hattı geçiyordu ve bir de istasyon vardı. Bazı sabahları, denize girip öğlen yemeğine fabrikaya gidiyordum.

Oteldeki hayatımız çok canlı ve neşeli geçiyordu. Otel butik bir oteldi, her şey temiz, itinalı, yemekler çok güzel, personel çok ilgiliydi. Antonio en iyi dostumuzdu. Çok iyi Fransızca konuşuyordu, İngilizcesi biraz zayıftı. Onun için daha çok benimle muhatap oluyordu. Beraber otururken bazen İngilizce anlatamadığını bana Fransızca anlatıyor, ben de diğerlerine tercüme ediyordum. Hafta sonlarında Cu-

martesileri bize muhakkak bir yerlerden davetie verirdi. Bisiklet yarışları, boğagüreşleri, kon-

Bilbao

serler, bütün bunları Antonio'nun verdiği davetiyelerle en ön sıralardan izliyorduk. Onun sayesinde komşu şehirlerde, San Sebastian ve Santander'deki etkinlikleri bile takip ediyorduk.

Akşamları kahvesini ve konyağını alır, masamıza gelir bize de kahve ve konyak ısmarlardı.

Pazar günleri öğleden sora saat 3-4 civarında, otel salonunda konserler verilirdi. Oda orkestrası veya başka gruplar, klasik, popüler, folklor müziklerle otel müşterilerine ve dışardan gelen dinleyicilere, müzik ziyafeti verirlerdi.

O dönemlerde sigara içiyordum. Antonio'nun otel barına verdiği talimatla, canım istediği zaman Amerikan sigaralarını bardan ücretsiz alıyordum.

Otel zaman zaman düğün merasimlerine ev sahipliği yapı-

San Sebastian

yordu. Antonio, bizleri düğün sahiplerine ve herkese tanıştırır ve düğün sofralarında başköşeye oturturdu.

Pazar sabahları büyük bir eğlencemiz vardı. Sabah ayının bitimine yakın kiliseye gidiyorduk. Ayinden sonra, papaz gençler kalsın diyordu ve parti veriyordu. İlk başta çok şaşır-mıştık. Koyu Katolik bir inanişaya sahip olan böyle bir toplulukta nasıl bu kadar serbest davranıyorlardı. Kiliseye gitmemizi Antonio tavsiye etmişti. Ayinden sonra kilisede kalan kız erkek gençler, sohbet ediyor, müzik dinliyor, bazıları şarap ve yiyecek getiriyor ve danslı, eğlenceli bir parti veriliyordu. Bu uyanık papaz çok doğru bir iş yapıyordu. Dine sadede korkularla değil, severek, isteyerek gençlerin inanmasını, bağlanmasını sağlamaya çalışıyordu. Bizlerin de Pazar sabahları en büyük eğlencemiz, kilisedeki o partilere katılmaktı.

Otelin önünde büyük bir park vardı. Portugalete fotoğrafında da görüldüğü gibi parkın ortasında kubbeli yüksekçe bir sahne vardı. Çarşamba, Cuma ve Cumartesi geceleri, o sahnede bir orkestra yer alır ve dans müzikleri çalardı. O geceler herkes parka gelir, hem müzik dinler hem de dans ederdi. Otururken bir bakarsınız bir kadın veya bir kız gelmiş sizi dansa kaldırıyor. Dans ederken, ortada dolaşan, ellerinde makbuz koçanları olan bir belediye yetkilisi gelir sizden 25 pesetas (o zamanki kurla 1.5 TL) isterdi. Böylelikle belediye-ye bir gelir sağlıyorlardı. Onun için kadınlar, kızlar bunu bir görev bilip herkesi dansa kaldırıyorlardı. Orada bulunup da dansa kalkmamak, dans etmemek büyük bir ayıptı.

Bir gün Senyor Antonio bana satranç bilip bilmediğimi sordu. Rusların ve Avrupa’da doğu blokunun çok iyi satranç oynadıklarını duymuş, biz Türkleri de aynı sınıfa koyuyordu. Bildiğimi söyledim. Otelde kalan Fabrika Genel Müdür Muavininin (aklımda kaldığına göre ismi Fabio idi), satranç oynamak için satranç bilen birini aradığını söyledi. Oynar mısın deyince tabii oynarım dedi. Akşam yemekten sonra, Mr. Fabio ile satranç oynamaya başladık. İşe trenle gidip gelirken selamlaşıyorduk, fakat tanışmamıştık.

Mr. Fabio, çok hevesli bir satranç oyuncusu olmasına rağmen, oyunda pek iyi değildi. Kolaylıkla yeniyordum. Bazen yenilgisini otel salonundaki gürültüden olduğunu söylüyor, fakat hakikatte seyredenlerin onun kolay yenilgisini pek görmemelerini istediğinden “burası çok gürültülü gel odama çıkıp orada oynayalım” diyordu. Biz de çıkıp odasında devam ediyorduk.

Mr. Fabio, otelde kalan fabrika yöneticilerinin en üstü idi. Odası bir kral dairesi gibi bir süitti. Eşi ve kızıyla beraber kalıyorlardı. Kızının ismi Begonia idi. Benden iki üç yaş büyük, üniversite sonda ve çok güzel bir kızdı. Babasını çok sıkıştırıp yenmememi söylüyordu. Ben de zaman zaman bilinçli olarak hatalı oynayıp beni yenmesine müsaade ediyordum.

Begonia nişanlı idi. Nişanlısı başka bir şehirde çalışıyordu. Hafta sonları geliyordu. Begonia ile iyi arkadaş olmuştuk. O bana İspanyolca ben ona Fransızca öğretiyorduk. Hafta içinde dansa gidiyorduk, adeta benimle de flört ediyordu. O kadar serbest davranıyordu ki, nişanlısının yanında bile bazen

bana sarılıp, öğretmenim deyip öpüyordu. Ben kıpkırmızı oluyor, aramızdaki anlayış ve kültür farkına şaşıyordum.

Portugalete enteresan bir yerdi. Bu ufak kasabada elliye yakın bar vardı. İspanyollar, akşam yemeklerini çok geç, saat 10'dan sonra yiyorlardı. İşten çıktıktan sonra akşam yemeğine kadar, barlara gidip içkilerini alıyorlardı. Fakat oradaki alışkanlık, bir yerde oturmak değil, bardan bara dolaşarak, küçük kadehlerdeki içkilerini birçok değişik yerde içmek idi. Ara sıra üçümüz, Hakki, ben ve İngiliz mühendis de bazen bunlara takılıp, bardan bara dolaşıyorduk.

Bir Cumartesi günü Senyor Antonio, sabah kahvaltısında bize “Bugün önemli bir gün. Öğle yemeğini beraber yiyeceğiz, bir yere kaybolmayın” dedi. Öğlen, kanalın tam üstündeki terasta bir sofraya hazırlanmıştı. Masaya oturduk. Antonio'nun bu önemli günü açıklamasını bekledik. Meğer o gün Franco, gemiyle kanaldan, bizim önümüzden geçerek Bilbao'ya gidecekmiş. Franco'yu yakından görebileceğimizi söyledi.

Tam yemeğe başlamıştık, “Geliyor! Geliyor!” sesleriyle ayağa kalkıp, Franco'yu yakından görmek için vaziyet aldık. İleriden 20-25 kadar tekne geliyordu. Gemiler yaklaşıncaya, enteresan bir görüntüyle karşılaştık. Gemiler tamamen birbirleriyle aynı idi. Aralarında hiç bir fark yoktu. Gemilerin üstünde sadece çalışan denizciler görünüyordu. Ne Franco ne de bir devlet büyüğü hiç kimse görünmüyordu. Franco hangi gemide idi belli değildi. Buraları bilindiği üzere Bask ülkeleri idi. Herhangi bir suikast ihtimaline karşı önlem alınmıştı. Franco'yu yakından görme hevesimiz kursağımızda kalmıştı.

Otelde hemen hemen her yemekte, masalara sürahi ile şarap konuyordu. Zannediyorum, alkol derecesi yüksek olmayan ev yapımı şaraplardı bunlar. Bir kaç kez rastladığım bir olay çok dikkatimi çekmişti. Yemek yiyenler, küçük çocukların bardaklarına da şarap koyuyorlardı. Bazen tadını beğenmedikleri için çocuklar şarap içmek istemiyorlardı. Bir çok kez annelerinin, “bu bardağı bitirmen lâzım” diyerek onları zorladığını gördüm. Oralarda şarap, faydalı bir gıda olarak görülüyordu.

Eylül ayının ortalarına gelmiştik. Üniversitenin açılışına az bir süre kalmıştı. Artık dönmek istiyordum. Fabrikada Genel Müdür seyahatleydi, Genel Müdür Yardımcısı, satranç arkadaşım, Mr. Fabio’ya çıktım. Dönmek istediğimi söyledim. “Tabii” dedi, “ben şimdi talimat veririm, staj defterini doldururlar, imzalarım, yarından sonra serbest olursun”. Başka bir sorun vardı, maaşımı avans olarak bir aylık vermişlerdi. Mr. Fabio’ya, “Aylığımın tamamını verdiler, geri kalan parayı muhasebeye iade edeyim” dedim. Mr. Fabio “Öyle şey olmaz. Seni ay sonuna kadar görevli sayarız. Güle güle harca!” dedi. Böylelikle satrancı bedavaya oynamamış oldum.

Mesleki yönden ne kadar faydalı olduğu tartışılabilir fakat tatil yönünden mükemmel geçen bir staj döneminden sonra, İspanya’dan ayrılarak Paris’e geldim. Doğu Ekspresi’ne bilet aldım ve akşam trene binerek Türkiye’ye döndüm...

(Bu yazı, yakında çıkacak olan “Rüzgâr Gibi Geçti Yıllar” adlı kitabımdan alınmıştır...)